kepa
OIKEUDENMUKAISEN
MAAILMAN PUOLESTA

Asia: Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta (VNS 1/2017 vp)

Kepa on yli 300 suomalaisen kehitysyhteistyö- ja ympäristöjärjestön kattojärjestö. Kiitämme ympäristövaliokuntaa mahdollisuudesta lausua ja toteamme lausuntonamme seuraavaa:

Keskeiset huomiot

- Valtioneuvosto on selvittänyt Suomen vahvuudet ja heikkoudet kestävän kehityksen saralla. Näitä ovat ilmastonmuutoksen vastainen kamppailu ja luonnonvarojen liiallinen kulutus. Kepa pitää huolestuttavana, että hallitus tunnistaa Suomen kestävän kehityksen kipupisteet, mutta ei tarjoa selonteossa konkreettisia ratkaisuja tilanteen korjaamiseksi.

- Selonteon painopiste ”Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi” nojaa pitkälti hallituksen energia- ja ilmastostrategiaan, joka ei ole linjassa Pariisin ilmastosopimuksen kanssa.

- Selonteosta puuttuu johdonmukaisuus, jolla kestävää kehitystä edistettäisiin Suomessa ja globaalisti Agenda 2030 -ohjelman edellyttämällä tavalla. Se ei onnistu linjaamaan pitkäjänteisiä toimia kestävän kehityksen edistämiseksi.

- Kestävän kehityksen seurantajärjestelmässä hyvää on ulkopuolinen evaluaatio, joka tulisi tuoda eduskuntaan selonteon muodossa. Agenda 2030 -ohjelman huomioiminen lainvalmistelussa ja budjetoinnissa on tärkeää ja se tulee aloittaa mahdollisimman nopeasti.

Ilmastotoimet ja luonnonvarojen kulutus Suomen kipupisteitä

Ennen hallituksen Agenda 2030 -selonteon[1] laatimista valtioneuvoston kanslia teetti selvityksen[2] Suomen vahvuuksista ja heikkouksista kestävän kehityksen saralla. **Keskeisiksi haasteiksi tunnistettiin ilmastonmuutoksen vastaisten toimien riittämättömyys, luonnonvarojen liiallinen kulutus sekä talous- ja työllisyyskehitys.** Samaan aikaan selvitys toteaa, että Suomella on hyvät mahdollisuudet saavuttaa kestävän kehityksen tavoitteet panostamalla esimerkiksi energiaa ja luonnonvaroja hyödyntävään vihreään talouteen,

[1] Lausunnossa selontekoon viitataan joko Agenda 2030 -selontekona tai selontekona kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta.

[2] VNK (2015): Agenda 2030 Suomessa: Kestävän kehityksen avainkysymykset ja indikaattorit. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta.

vähentämällä yhteiskunnan eriarvoistumista sekä vahvistamalla tutkimukseen perustuvaa päätöksentekoa.

Kepa pitää huolestuttavana, että hallitus tunnistaa Suomen kestävän kehityksen kipupisteet, mutta ei tarjoa selonteossa konkreettisia ratkaisuja tilanteen korjaamiseksi.

Pariisin ilmastosopimus velvoittaa Suomea toimiin, joilla maapallon keskilämpötilan nousu on mahdollista rajata 1,5 asteeseen esiteolliseen aikaan verrattuna. Ilmastonmuutos uhkaa erityisesti globaalin etelän köyhiä maita, joilla on huonoimmat mahdollisuudet sopeutua nopeisiin muutoksiin. Kansainvälisen yhteisön on jaettava vastuu ilmastonmuutoksen hillitsemisestä ja siihen sopeutumisesta oikeudenmukaisesti ja demokraattisesti. Esimerkiksi Sitra on nostanut esiin[3], että Suomen tulee olla hiilineutraali jo kauan ennen vuosisadan puoliväliä. **Vuonna 2050 olisi oikeudenmukaista, että Suomen päästöt olisivat 150 prosenttia alle vertailuvuoden 1990 tason.** Nykyisillä politiikkatoimilla jäädään kauas tästä tavoitteesta.

Kansalaisjärjestöt ovat toistuvasti nostaneet esiin hallituksen ilmastonmuutoksen vastaisten toimien riittämättömyyden. Myös riippumaton Kestävän kehityksen asiantuntijapaneeli huomauttaa, että Suomen edistyminen ilmastoteoissa on ollut vaatimatonta ja että politiikkatoimet energiantuotannon ohjaamiseksi uusiutuvan energian, ekotehokkuuden ja energiankulutuksen vähentämisen suuntaan ovat tähän mennessä olleet riittämättömiä[4]. **Agenda 2030 -selonteossa huolestuttavaa on, että ilmastonmuutoksen vastaiset toimet pohjautuvat pitkälti hallituksen energia- ja ilmastostrategiaan, joka ei täytä Suomen Pariisin ilmastosopimuksessa tekemiä sitoumuksia.** Pahimpia epäkohtia ovat turpeen energiakäyttö, biotalouden nimissä tehtävät lisääntyvät metsähakkuut ja päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensointi teollisuudelle.

Luonnonvarojen ylikulutus on Suomelle todellinen haaste. Jos kaikki eläisivät kuten suomalaiset, tarvittaisiin yli kolmen maapallon luonnonvarat[5]. Suomen Tilastokeskuksen mukaan Suomen kansantalouden riippuvuus luonnosta on merkittävästi suurempi kuin EU:ssa keskimäärin[6]. Muualla Euroopan unionissa materian tuottavuus on yli kaksinkertainen Suomeen verrattuna. Materiantarve myös laskee hyvin hitaasti, ja Tilastokeskus arvioi, että tavoitamme EU:n nykyisen keskiarvon vasta 40–50 vuoden kuluttua.

Kansalaisyhteiskunta onkin suosituksissaan huomauttanut[7], että **Suomen talouden tulee toimia planeettamme ja suomalaisen luonnon kantokyvyn asettamissa rajoissa**

---

3 Climate Analytics (2016): What does the Paris Agreement mean for Finland and the European Union? Sitran tilaama selvitys.

4 Kestävän kehityksen asiantuntijapaneeli (2016): Viisi kärkeä kestävään kehitykseen.

5 Yle (2016): Suomi kärkipäätä ylikuluttajana – Ruotsi rasittaa maapalloa vielä enemmän.

6 Findikaattori (2016): Luonnonvarojen kokonaiskäyttö. Lähde: Tilastokeskus / Kansantalouden materiaalivirrat.

7 Kansalaisyhteiskunnan suositukset Suomen Agenda 2030 -toimintaohjelmaan. 15.9.2016.

ihmisoikeuksia kunnioittaen. Valtion on asetettava ohjauskeinot, jotka johtavat luonnonvarojen kulutuksen merkittävään absoluuttiseen vähenemiseen. Esimerkiksi julkisissa hankinnoissa tulee varmistaa, että hankintaketju edistää kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista.

Suomella valmiudet parempaan

Suomella on mahdollisuus toimia kestävän kehityksen saralla kunnianhimoisemmin ja johdonmukaisemmin, kuin mitä selontekoon on nykyisellään kirjattu. **Kepa pitää valitettavana, että johdonmukaisuus näkyy selonteossa nykyisellään erittäin heikosti.**

Selonteossa esimerkiksi todetaan, että ilmastonmuutoksen torjunta edellyttää erityisesti fossiilisista polttoaineista luopumista ja että Suomi tukee globaalisti pyrkimyksiä fossiilisten polttoaineiden tukien eliminoimiseksi. Kepa huomauttaa, että työsarkaa riittää myös kotimaassa. Suomi muun muassa jatkaa turpeen energiakäyttöä ja antaa sille vuonna 2017 verotukea 146 miljoonan euron edestä[8]. Samaan aikaan Kestävän kehityksen asiantuntijapaneeli on todennut, että Suomen uusiutuva energiantuotanto on suunniteltu pitkälti puusta ja turpeesta saatavan energian varaan, mikä erottaa Suomen tässä suhteessa muista kehittyneistä maista. Paneeli myös huomauttaa, että turpeen voi osoittaa uusiutuvaksi luonnonvaraksi vain hyvin pitkällä aikavälillä[9]. Kepan kanta on, että turpeen energiakäytöstä tulee luopua viimeistään vuoteen 2025 mennessä.

Kepa jakaa selonteon huomion siitä, että vaurailla mailla on velvollisuus tukea globaalia etelää ilmastotoimissa muun muassa ilmastorahoituksella. **Selonteko ei tarjoa konkreettisia avauksia siihen, miten Suomen ilmastorahoitusvelvoitteet täytetään tai rahoituksen ennustettavuus ja kasvu turvataan pitkällä aikavälillä.** Hallituksen rajut kehitysyhteistyöleikkaukset vaikuttavat myös ilmastorahoitukseen, ja rahoituksen ohjaaminen enenevässä määrin yksityisen sektorin toimijoiden kautta vaarantaa määrärahojen tasaisen jakautumisen ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen. Myös hallituksen päätös päästöhuutokaupan epäsuorien kustannusten kompensoinnista sähköintensiiviselle teollisuudelle ja päästöhuutokauppatulojen ohjaaminen pois kehitys- ja ilmastorahoituksesta on ristiriidassa sekä kestävän kehityksen tavoitteiden että Pariisin sopimuksen kanssa.

Seurantajärjestelmä tarjoaa raamin toteutukselle

Myönteistä on, että toimeenpanosuunnitelma käsitellään selontekona, joka mahdollistaa laajan keskustelun eduskunnassa sekä valiokunnissa. Seurannan nelivuotissuunnitelmaan kirjattu **ulkopuolinen evaluaatio kestävän kehityksen kansallisesta toimeenpanosta on tärkeä avaus** ja edesauttaa sitä, että toimeenpano käy vuoropuhelua kulloisenkin tulevan

[8] VM (2016): Verotuet 2015 – 2017e.
[9] Kestävän kehityksen asiantuntijapaneeli (2016): Viisi kärkeä kestävämpään kehitykseen.

hallitusohjelman kanssa. Eduskunnan roolin vahvistamiseksi myös neljän vuoden välein tehtävä evaluaatio tulisi käsitellä esimerkiksi selontekona.

Hallituksen selonteon mukaan Agenda 2030 -ohjelman huomioimista lainvalmistelussa ja budjetoinnissa selvitetään, mutta konkretia jää puuttumaan. Kepa muistuttaa, että **johdonmukaisuuden takaamiseksi on tärkeää ottaa kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpano osaksi lainvalmistelua ja budjetointia** mahdollisimman nopeasti.

Hallituskaudet ylittävää pitkäjänteisyyttä puolestaan tulisi vahvistaa siten, että **hallituskausittain tuotettavat ministeriökohtaiset tulevaisuuskatsaukset ovat linjassa Agenda 2030 -ohjelman kanssa.**

Lisätiedot

Tuuli Hietaniemi
Ilmastoasiantuntija
tuuli.hietaniemi@kepa.fi
puh. 050 317 6686